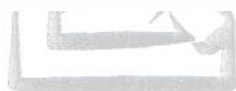
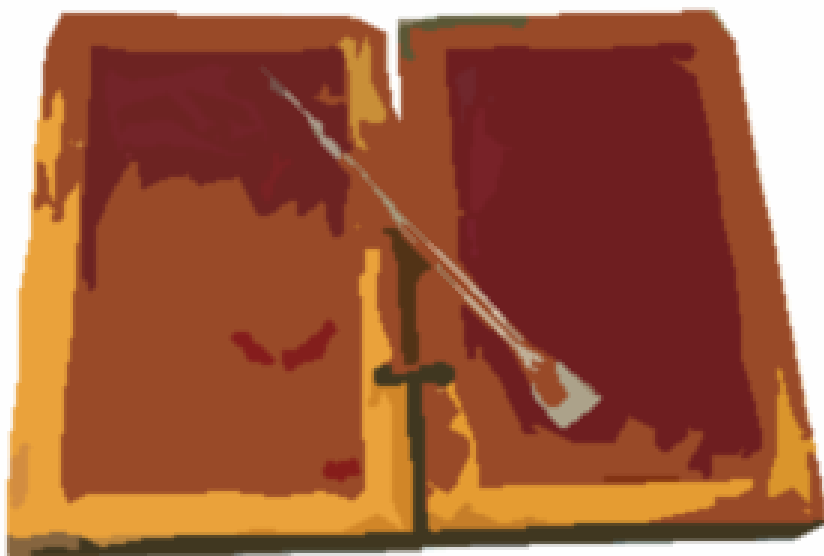

TABELLAE GRATIAE MAXIMILLAE

DOMUS
BAEBIA

Tabella IV

De superstitionibus

Les supersticions

Idibus Februariis (13 de febrer)
Saturni dies

Aquest matí hem estat parlant sobre els amulets i les supersticions *Lydia*, la nostra esclava, i jo.

Les dues hem coincidit que som prou supersticioses, segurament perquè des de sempre aqueix aspecte ha conviscut amb nosaltres.

Lydia em deia que ahir, quan va anar al mercat, li van contar que una dona que sospitava que el seu estimat volia una altra, havia llançat en una tomba una tauleta rectangular de plom amb una maledicció (*tabellæ defixionis*). A mi aquestes coses de la màgia negra em fan bastant por, uff....escriure en un plom un missatge maligne en lletra que ningú entenga, amb el nom del destinatari i el dels déus infernals als quals es demana ajuda, ben clars,...només de pensar-ho se'm posen els pèls de punta!...i per a acabar, doblegar-ho sobre si mateix i travessar-ho amb un clau perquè la súplica faça efecte.

Durant anys vaig portar per a espantar el mal d'ull un amulet infantil (*bullæ aurea*) que ara també el llueixen els meues xicotets *Bæbia Fuluia* i el bebè. En casar-me vaig abandonar la *bullæ* i vaig prendre com a protector una *lunula*, una lluna xicoteta en quart creixent que proporciona protecció i fertilitat.

El meu espòs porta en el seu coll un amulet en forma de fal·lus (*fascinum*), símbol de vida i d'abundància que allunya els mals esperits.

En la nostra *domus* tenim molts objectes per a protegir-nos de tots els mals, unes campanetes (*tintinnabula*) que penjen del sostre del vestíbul. A més a més, fem cada matí les nostres ofrenes als déus de la llar davant el *lararium* perquè ens protegeixen. El nostre altar està decorat amb els déus *Lares* que cuiden de la nostra salut, els *Penates* que fan que el nostre rebost estiga sempre plen, el *Genius*, déu tutelar del *pater familias* i les serps (*Dracones*) que cuiden de cadascun de nosaltres i representen als nostres avantpassats i la vida eterna.

Tenim un preciós mosaic amb la cara de Medusa (*Gorgoneion*) que fascina amb la seua mirada i deixa petrificats els qui s'atreveixen a desafiar-la. A més a més, Medusa protegeix la nostra casa gràcies a les terribles serps que conformen el seu cabell i el nus que formen sota la seua barbeta. Aqueix era el seu triple poder, la mirada que et fan pedra, les serps que t'espanten i el nus que lliga i impedeix que t'escapes.

Un altre costum que tenim a casa és entrar en qualsevol de les estades “*pede dextro*” amb el peu dret que ens proporcionarà una gran sort, perquè de la *sinistra* venen coses sinistres.

La veritat és que en la nostra *domus* no ens falta de res. Tenim fins i tot pedres precioses que ens proporcionen bona sort i eviten els perills i malalties, per exemple, per al xicotet *Baebius* ja tenim preparat el seu collaret d'ambre per a quan comence amb la dentició perquè se sap que evita els dolors. *Baebia Fulvia* té també un penjoll de malaquita ja que és ideal per a protegir els xiquets. Per a mi l'amulet millor és el que està elaborat amb el coral perquè va ser la mateixa Atenea qui li va donar poder il·limitat a aquesta pedra, no obstant això el meu espòs prefereix, segons l'ocasió, l'anell de jaspi o àgata, si ha de parlar en públic, o el d'ametista, si va a algun banquet (*convivium*) per a no veure's afectat per la beguda.

També em venen a la memòria els eixarms que vaig haver de repetir dies i dies per a evitar les malalties: “*Pense en tu; sana els meus peus. Que la terra retinga la malaltia i la salut romanga els meus peus.*”

Hi ha una manera d'esquivar les malalties, l'enveja i el mal d'ull, consisteix a escopir tres vegades en un plec de la roba perquè la nostra saliva té valor purificador. *Lydia* protegeix així al nostre *Baebius* si creu que algú li mira malament o si passa prop d'algun malalt.

Encara em recorde quan la meua mare em va comptar la visita del seu germà a l'oracle de Delfos a Grècia per a preguntar-li si eixiria sa i estalvi d'una batalla. La resposta no va ser molt clara. La sacerdotessa (*Pitonisa*) que era la veu del déu Apol·lo, va emetre uns sons que van ser escrits en vers pels seus sacerdots i entregats al meu oncle a canvi d'una xicoteta quantitat de diners.

Lamentablement el nostre oncle no va tornar del combat.

Quan acaben les eleccions del nostre fill major celebrarem una festa en la nostra *domus*. Aqueix dia demanarem a un sacerdot (*augur*) que ens diga si els déus ens seran favorables observant el vol dels ocells, com mengen els pollastres sagrats i si hi ha llamps, trons o llampecs.

DOMUS
BAEBIA

¿Sabies que...?

- Quan tenien un dolor localitzat, pensaven que si el tocaven amb tres dits i recitaven en dejú aquesta frase es curava: *“ves-te lluny, no importa si et vas originar hui o anteriorment: aquesta malaltia, aquesta afecció jo els convoque immediatament, jo els conduïsc immediatament, jo els ordene immediatament, mitjançant aquest encanteri, des d'aquestes extremitats i ossos”*.
- Per a no quedar-se prenyada creien que era un bon mètode col·locar el fetge d'un gat dins d'una bossa i lligar-la al peu esquerre.
- Utilitzaven també la famosa paraula màgica *abracadabra* que encara perviu en l'actualitat. Un metge romà va deixar unes instruccions per a fabricar un amulet protector que curara les febres. Calia escriure en un pergamí la paraula “*abracadabra*” diverses vegades una davall de l'altra i llevant cada vegada una lletra del final fins a aconseguir una figura en forma de triangle. Després el pergamí havia de penjar-se al coll.

ABRACADABRA
ABRACADABR
ABRACADAB
ABRACADA
ABRACAD
ABRACA
ABRAC
ABRA
ABR
AB
A

- Els grecs i els romans eren molt supersticiosos, sentien respecte al cant d'un gall en un banquet, a l'arribada d'un gos negre o d'una serp al pati, a alçar-se amb el peu esquerre, etc.

Respostes cèlebres de l' Oracle de Delfos a Grècia

A Filip de Macedònia li va dir: *"Lluita amb llances de plata i conqueriràs tot". Va vèncer, perquè va subornar amb plata als seus enemics*

A Cressus, rei de Lídia, que va consultar si havia d'atacar Pèrsia: *"Cressus, després de creuar l' Halis, destruirà un gran imperi"*. Cressus ho va creuar i va atacar els Perses, però l'imperi que va destruir va ser el seu.

A Pirros, rei de l'Epir, quan lluitava contra els romans va preguntar a la Pítia si els venceria i aquesta li va donar la següent resposta: *"Aio et, Æcida, romanos uincere posse"*. Aquesta frase podia interpretar-se de dues maneres: *"Et dic que tu pots vèncer els romans"* o *"Dic, que els romans poden vèncer-te"*

COL·LEGIS SACERDOTALS

Col·legi dels harúspexs i els àugurs: es dedicaven a l'endevinació. Els harúspexs analitzaven les entranyes dels animals sacrificats i interpretaven la voluntat dels déus.	Els àugurs predeien el futur examinant el vol dels ocells, la manera de menjar dels pollastres sagrats i els signes del cel com a llamps, trons i llampecs.	Col·legi de les Vestals : eren sis sacerdotesses que cuidaven del foc sagrat de la deessa Vesta.	Col·legi dels flamines : s'encarregaven d'un déu en concret i dels seus cultes.	Col·legi dels Pontífexs : al principi es dedicaven a la construcció i el manteniment dels ponts, d'ací el seu nom. Amb el temps fixaven el calendari amb els seus dies festius i redactaven els successos esdevinguts diàriament.
--	--	---	--	--

PER A SABER MÉS:

[Quadern de màgia. Ludere et Discere](#)

[Sobre la saliva lustral](#)

[Sobre bruixes en l'antiquitat](#)

[Sobre nusos 1-2 i el color roig](#)

ACTIVITATS

I- Resol aquesta sopa de lletres amb els noms en llatí dels amulets comentats per *Grattia*

AMULETOS/AMULETS

U	J	Q	L	S	D	G	K	B	B	F	A	F	G
C	Y	L	L	T	N	Q	J	U	Z	W	J	G	C
A	W	X	C	Y	P	E	I	X	T	D	S	E	T
B	U	L	L	A	A	U	R	E	A	E	Y	M	I
P	F	Y	L	W	Y	I	T	R	P	Y	Z	M	N
P	A	D	E	F	I	X	I	O	N	E	S	A	T
T	S	J	D	R	A	C	O	N	E	S	Y	E	I
G	C	G	P	A	Y	Y	B	V	W	E	W	M	N
H	I	P	E	D	E	D	E	X	T	R	O	A	N
V	N	G	O	R	G	O	N	E	I	O	N	G	A
G	U	T	E	S	O	C	Z	K	A	X	A	I	B
G	M	V	V	H	B	R	R	R	Y	T	B	C	U
L	U	N	U	L	A	T	Z	W	Z	R	L	A	L
W	M	Y	I	Y	N	L	K	G	L	R	M	E	A

BULLAAUREA	DEFIXIONES
DRACONES	FASCINUM
GEMMAEMAGICAE	GORGONEION
LUNULA	PEDEDEXTRO
TINTINNABULA	

II- Què faries si anares a l'Oracle de Delfos...?

- Imagineu que sou un grup d'atenesos que busqueu la prosperitat de la vostra ciutat i feu la següent pregunta a la Pítia:

Com podem aconseguir bons homes en la ciutat?

L'oracle respon:

Si voleu bons homes en la ciutat, hauríeu de posar els objectes més fins en les orelles dels xiquets”.

Què feu llavors?

- a) Poseu als vostres xiquets arracades d'or
- b) Poseu als vostres xiquets arracades de perles
- c) Feu que els vostres xiquets escolten bones paraules

- Ets una xica anomenada *Megale* que estàs contínuament malalta i els teus pares et porten davant la Pítia per a buscar una solució als mals:

Què he de fer per a recuperar la salut?

L'oracle respon:

Has de servir a les Muses”

Què faràs llavors?

- a) Cosir els vestits de les Muses
- b) Dedicar-te de ple a la poesia o a la música
- c) Allistar-te en les legions romanes del cònsol *Cornelius Muses*

III- Cada ovella amb la seua parella. Enllaça la pedra amb el seu valor màgic:

MALAQUITA

PER ALS ORADORS

AMETISTA

AMULET DELS XIQUETS

AMBRE

POTENT AMULET PROTECTOR

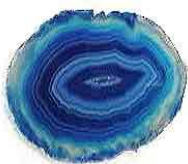
CORAL

PROTEGEIX DE LES BORRATXERES

ÀGATA

PROBLEMES DE DENTS I GOLA

Posa el nom de la pedra en cadascuna de les imatges:

IV- Confecciona el teu *ABRACADABRA*

A B R A K A D A B R A
 A B R A K A D A B R
 A B R A K A D A B
 A B R A K A D A
 A B R A K A D
 A B R A K A
 A B R A K
 A B R A
 A B R
 A B
 A

Materials necessaris:

- cartolina
- tisores
- regla
- retolador negre
- llapis
- cordó

Elaboració:

Amb el llapis escriu en la cartolina la paraula *ABRACADABRA* segons el model. Si t'agrada com ha quedat, ho passes a retolador. A continuació dibuixa el triangle exterior amb el llapis i retalla'l. Pots fer un xicotet forat al triangle en la part superior i passar-li un cordó per a tindre un penjoll.

V- Identifica aquests amulets, posa'ls el nom en llatí:

VI- Acoloreix la teua Gorgònia protectora

BAEBIA

VII- Ordena aquestes paraules que han aparegut en el text de *Grattia* i explica-les:

PARAULA DESORDENADA	PARAULA ORDENADA	DEFINICIÓ
<i>RSLA</i>		
<i>NTSPEA</i>		
<i>NESIUG</i>		
<i>LLNUAU</i>		
<i>RUGAU</i>		
<i>RDCNEASO</i>		
<i>NOTIPXSFE</i>		
<i>ARALMIUR</i>		
<i>ABLUL</i>		
<i>SMFAELIN</i>		
<i>INTAUNTBNIAL</i>		
<i>TEASIMTA</i>		
<i>SALVSET</i>		
<i>RCLAO</i>		
<i>ONITIPSSA</i>		

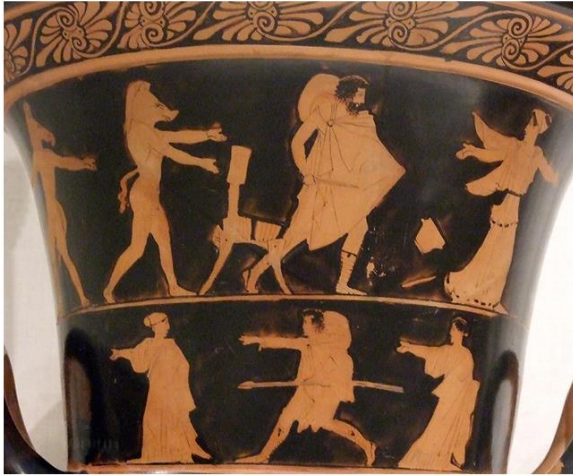
VIII- Completa la següent graella:

NOM COL·LEGI SACERDOTAL	FUNCIÓ	ELEMENT IDENTIFICADOR
		Barret amb àpex
Pontífexs		
	Mantindre el foc sagrat	
	Endevinació mitjançant els ocells	
		Entranyes d'animals sacrificats

IX- Lectura i comprensió de textos clàssics.

La màgia i la dona en l'antiguitat

CIRCE

"Polites.- A l'interior està cantant bellament alguna deessa o dona que llaura una gran tela i fa ressonar tot el paviment. Cridem-la com més prompte millor.

Així els va dir; i ells la van cridar a veus. Circe es va alçar de seguida, va obrir la magnífica porta, els va cridar i van seguir-la tots imprudentment, a excepció d' Euríloc, que es va quedar fora per temor d'algun engany. Quan els va tindre dins, els va fer asseure en cadires i butaques, va confeccionar

un barreja de formatge, farina i mel fresca amb vi de Pramní, i va tirar en ell drogues perniciosos perquè els seus oblidaren completament la terra pàtria. Els va donar la beguda, van beure-la, i, de comptat, els va tocar amb una vareta i els va tancar en les porcaterses. I tenien el cap, la veu, les truges i el cos com els porcs, però els seus esmentes van quedar tan senceres com abans. Així van ser tancats i tots ploraven" (Homer, Odissea, X, 226-241)

MEDEA

"(Encara que) he sigut capaç de sotmetre a serps i bous salvatges, a un només no he sigut capaç: al meu espòs. Jo, que vaig fer retrocedir amb els meus savis filtres els terribles focs, no puc evitar jo mateixa les meues flames. Els mateixos conjurs, herbes i encanteris m'abandonen; ni la deessa, ni els misteris de la poderosa Hècate m'ajuden en res [...] El somni no acull a aquesta desgraciada en el seu suau pit. Jo, que a mi no puc, vaig poder adormir al drac. Més útil és la meua ciència a qualsevol que a mi". (Ovidi, Heroides)

CANIDIA

"Canidia, amb quins escurçons embullats en els pèls del seu cap despentinat, mana que cabrafigues arrancats de sepulcres, mana que fúnebres xiprers i ous untats amb sang de fastigós gripau, i una ploma de nocturn mussol, i herbes arribades de Iolcos i de la Hibèria, fèrtil en verins, i ossos arrancats de la boca d'una gossa dejuna, siguen cremats en les flames de la Còlquida." (Horaci, Epodes, V, 15-24)

HÈCATE

"Perses va engendrar una filla, Hècate, que superava al seu pare per la seua gosadia i el seu menyspreu per les lleis. Era amant de la caça, i quan no tenia èxit, tirava fletxes als homes en comptes de disparar a les feres. En tindre una gran perícia en la composició de verins mortals, va descobrir l'anomenat acònit i va experimentar la potència de cada verí mesclant-los en el menjar donat als estrangers. I com que havia adquirit una gran experiència en aquesta matèria, primer va matar al seu pare amb un beuratge i li va succeir en el tron; després va construir un temple a Àrtemis i, en ordenar que els estrangers que desembarcaren allí foren sacrificats a la deessa, es va fer famosa per la seua crueltat. A continuació, es va casar amb Eetes i va parir dues filles, Circe i Medea, i també un fill, Egialeu". (Diodor Sícul, IV, 45, 1-3)"

QÜESTIONS:

- Què va fer Circe? En què va transformar als homes d'Odisseu?
- De què es lamenta Medea? Investiga què va fer aquesta dona i quina relació té amb Circe i Hècate.
- Canidia crema en les flames de la Còlquida diferents coses. Enumera-les i investiga què era la Còlquida. Per a què creus que faria això Canidia?
- Per què Hècate tenia fama de dona cruel? per què oferia les seues víctimes en el temple de la deessa Àrtemis?
- Per què creus que la dona està vinculada a la màgia?
- Cerca informació sobre altres bruixes i magues com Ericto, Sagana, les làmies, les *striges* i Carna.

- X- En el text de *Grattia* hem vist la importància de la superstició en el món antic, però hui dia moltes d'aqueixes supersticions continuen vigents.

Mira la següent il·lustració, enumera les supersticions que en ella es representen i investiga si algunes d'elles venen del món clàssic.

Superstició	Què indica	Món antic SI/NO

Fes una redacció sobre les teues supersticions i creences.

XI- Juguem amb les paraules

Totes aquestes expressions estan relacionades amb el món de la sort. Indica quins són positives i quins negatives.

POSITIVA	EXPRESSIÓ	NEGATIVA	ORIGEN DE L' EXPRESSIÓ
	És millor nàixer amb estrella que estavellat		
	Estic portat mala sort		
	Hui m'he alçat amb el peu esquerre		
	Sóc afortunat en el joc i desafortunat en l'amor		
	Toque fusta		
	Posaré una vela blanca		
	Algú m'ha tirat un mal d'ull		
	Quina mala sort		
	Tinc la negra		
	Dimarts i 13 ni et cases ni t'embarques		
	M'ha caigut la sal		
	Molta merda!		
	Tant de bo em toque la loteria!		
	Encreue els dits		
	Trenca't una cama		
	Sembla que m'ha mirat un borni		
	Què et caiga un llamp		

XII- Indica si les següents afirmacions són vertaderes o falses:

AFIRMACIONS	V	F
Els <i>tintinnabula</i> eren unes campanes que es penjaven en les cuines		
Sobre plom s'escriuen malediccions		
Els <i>Dracones</i> cuidaven del <i>pater familias</i>		
La Medusa petrificava els que la miraven		
Els homes romans porten en el seu coll una <i>lunula</i>		
En l'oracle de Delfos es preguntava a la Pitonisa que prenia la veu de la deessa Vesta		
L'àugur vigilava la manera de menjar dels pollastres sagrats		
Les Vestals eren deu sacerdotesses		
La saliva era considerada purificadora		
A les estades s'havia d'entrar amb el peu dret		
Els eixarms i les accions se solien repetir tres vegades		

XIII- Esbrina on posaries aquests amulets. Tingues en compte que algun amulet pot estar en més d'un lloc:

Fascinum, Malaquita, Jaspi, Bulla, Lars, Saliva, Àgata, *Penates*, *Tabella defixionis*, Coral, *Gorgoneion*, Ametista, *Dracones*, *Lunula*, *Tintinnabulum*, *Genius*, Ambre

UBICACIÓ	OBJECTE
En el sostre del <i>vestibulum</i>	
Al coll del <i>pater familias</i>	
Al coll d'una matrona	
En el larari	
En una necròpoli	
En el front d'un bebè	
Al coll de les xiquetes romanes	
En terra	
Al coll dels xiquets romans	
Al coll d'un bebè	
En el dit del <i>pater familias</i>	

XIV- Vegem què tal et desemboliques davant la càmera

T'animes a representar el paper de la serva de la nostra família.

Pots triar entre aquestes opcions:

- a) Redactar un text en el qual *Lydia* ens conta el que ha escoltat en el mercat.
- b) Redactar un text en el qual ens descriu tots els amulets que utilitza per a espantar la mala sort.
- c) Llegir de manera dramatitzada aquest text que t'adjuntem.

LYDIA

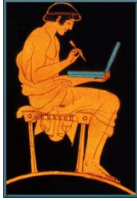
Sóc ***Lydia***, esclava de la casa.

Matine molt per a preparar la roba de la meua senyora i acudir al mercat per a fer les compres del dia. En aquesta *domus* sempre hi ha tasques que fer.

També cuide dels xiquets de la *domus*.

DAEDIA

RECURSOS DIGITALS

- Per a fer diferents meduses, en aquests enllaços [1](#) i [2](#)
- Per a fer *un tintinnibula*, en aquests enllaços [1](#), [2](#) i [3](#)
- Pintar [la Medusa](#).
- [Entrevista sobre les dones i la màgia](#).
- Vídeos sobre Medea, enllaços [1](#), [2](#), i [3](#)
- Vídeos sobre Circe, enllaços [1](#) i [2](#)

DOMUS
BAEBIA

